

Izhaja vsak četrtek
in velja s poštnino vred
in v Mariboru s pošilja-
njem na dom
za celo leto 3 gld. — kr.
„ pol leta „ 60 „
„ četrt leta „ 80 „
Naročnina se pošilja
opravištvu v stolnem
farovžu.

Deležniki tisk. društva
dobivajo list brez po-
sebne naročnine.

SLOVENSKI GOSPODAR.

List ljudstvu v poduk.

Posamesne liste
prodaja knjigar Novak
na velikem trgu
po 5 kr. — Rokopisi
se ne vračajo, nepla-
čani listi se ne spre-
jemajo. —

Za oznanila se pla-
čuje od navadne vrsti-
ce, če se natisne en-
krat, 8 kr., dvakrat 12
kr., trikrat 16 kr.

Pred svojim lastnim pragom.

V 5. številki „Gosp.“ smo pokazali, da je vselej za Avstrijo pogubno bilo, ako se je — brez ozira na pravice in posebnosti dežel in narodov — po enem kopitu delalo, bodisi, da so za čas neomejene samovladarske oblasti ministri, ali pa za čas ustavne vlade državni zbori deželam in narodom postave dajali. V državi, kakoršna je Avstrija, v kateri so različne, samostalne dežele, različni narodi, različna verstva, jako različne potrebe in navade, v takej državi ne more nikdar dobro biti, ako slučajna večina poslancev ali pa celó — kakor se godi zdaj — le nemško-liberalna stranka deželam in narodom postave daje, in sicer tudi v taci zadevah, ki so po naravnem zakonu vsakemu človeku svete, nedotakljive, katerih toraj poljubni razsodbi drugih nihčér prepustiti ne more in ne sme, kakoršne so n. pr. verske, vest zadevajoče, narodne in pa otroško vzrejo zadevajoče stvari.

Prav v tem oziru je centralizem velika nesreča, ker se loti vseh razmer, ne pusti nikomur svobode, marveč vklepa vse v svoj jarm! Rekli smo zadnjič, da je ni rešitve, kakor če se Avstrija ustanovi po oktoberski diplomii, ki prepušča vsakej deželi pravice, da si po svojih zastopnikih — brez državnega zbora — vravnava vse svoje domače zadeve: šolske, cerkvenopravne, narodne in gospodarske. — To je jedro federalizma, za kterega se z večino avstrijskih narodov potezamo tudi mi, ker je najbolj primerno, da zastopniki dežele, ne pa tuji ljudje, ki deželnih razmer ne poznajo, o njenih zadevah sklepajo in postave dajejo. Pri tem bi se tudi grozni stroški zmanjšati dali.

Vprašanje je le, ali se to zdaj doseči zamore? In tu stojimo slovenski domoljubi skoro brezupni pred kôpo največjih napotkov in težav. Prišli smo namreč po neposrednih volitvah tako dalječ, da nam le še pomagati zamore vladarjeva premagalna volja in beseda! Volilni red je namreč tako umetno napravljen, da

ima nemški živelj po mestih in trgih, iz velikega posestva in trgovinskih zbornic odločilno večino. Ko bi v kmetskih volilnih okrajih povsod zmagali konservativni poslanci (in le taki so od nemške strani našim narodnim pravicam prijatelji), in ko bi tudi vsi česki poslanci vstopili v drž. zbor, česar pa — k sreči ni pričakovati — bi bili še za kakih 14—20 glasov za poslanci nemško-liberalne stranke! Prav v ta namen so si napravili direktne volitve.

Očitno je toraj, da ni pomoči, razun če svetli cesar sami konec storijo čudni nerednosti, da je dejanska večina ljudstva, ki tudi največ davka plačuje, največ odstotkov k vojaščini daje, — v manjšini, manjšina Nemcev pa, kateri le 6. del vseh avstrijskih prebivalcev znašajo, ima večino! Ali je pa upati, da se temu nenaravnemu stanju konec stori? Edino le pod tem pogojem, da zapustijo vsi naši poslanci z drugimi federalisti vred državni zbor ter pustijo nemške ustavake same. Prazne klopi v zbornici poslancev bile bi jasen in najbolj tehten dokaz, da niso narodi zadovoljni s sedanjo ustavo, in tudi Nemci ne, ker bi z našimi odšli tudi nemški avtonomisti ali federalisti.

In kaj drži naše poslance na Dunaju, dasi nič ne opravijo, vedno le bob v steno mečejo? Krive so tega žalostne razmere po slovenskih deželah, pri katerih se poslanci ne upajo odločno delati, da bi po izstopu iz drž. zbora pospešili preuredbo ustave, ker se bojé, da bi ob novih volitvah — če ne povsod, vsaj v nekaterih okrajih — zmagali naši nasprotniki. Je-li ta strah opravičen? Žalibog da je! Pri sedanji raztepenosti, ko posvêtni liberalci ne mara za narodnjaka v dubovski suknji, ko se za „omiko“ šteje, če kdo v vprašanjih, kat. cerkev zadevajočih, z židovi in luterani glasuje, ko sebičnost vse razdeva ter enim sapo zapira pred nemčurskimi mogotci, drugim pa vničuje vse blage čute domoljubja in požrtvovalnega delovanja za narod, — pri taci razmerah ni pričakovati dobrega vspeha pri volitvah, in to je ona môra, ki tlači naše

poslance! Češki poslanci nič ne marajo za to, če jim ustavaki mandate vzamejo in se zaporedoma nove volitve razpisujejo, ker se zanašati smejo na previdne, dobro podučene volilce, ki volijo vsikdar možé, ktere jim državno-pravna stranka nasvetuje. „Mladi“ sicer tudi tam rogovilijo ter hočejo svojo pogačo imeti; pa poštenja še vendar toliko imajo, da nočejo v državni zbor stopiti in državnih pravic českega kraljestva izdati.

Kako se pa po Slovenskem volilci podučujejo? Ko še ni bilo razpora med „starimi“ in „mladimi“, osnovalo se je bilo v Mariboru „politično društvo“, predsednik je bil pokojni Tomšič, ki je dobro vedel, da se brez delalnih polit. društev z našimi ljudmi ničesar opraviti ne da. A društvo — skoro izključljivo v posvetnih rokah — še glavnega zbora doživelo ni. „Narodnjaki“ niso hoteli nič storiti. Osnovali smo potem v vzajemnosti z duhovniki „kat. politično društvo“, in zopet je Tomšič na vse kriplje delal, da „narodnjake“ k delavnosti spravi. Nekteri so krepko začeli, društvo je najlepšega sadu obetalo; pa večina tako zvanih „narodnjakov“ je ves čas lepo od strani gledala, nekteri so društvenike iz narodnega tabora zasmehovali, hujskali in k odpadcu zapeljevali; mladoslovensko glasilo, ki je po Tomšičevi smrti v prav nesrečne roke prišlo, je storilo vse, da so „kat. politična društva“ prav bav-bav postala podštantani „posvetni inteligenciji“.

Razun mariborskega bilo je samo na slov. Štajerskem kakih 9 kat. političnih društev, pri kterih pa ne eden hvalisanih „narodnjakov“ pomagati ni hotel, ker so se bali nemčurskega zbadanja, češ, da so pri „klerikalnem“ društvu, ko vendar ves svet in najbolj politična gospôska ve, da je v teh društvih šlo za národno politiko, se ve da za tako, ki se proti kat. cerkvi ne štuli. — Duhovniki, zapuščeni od vseh, zgubili so pogum, in tako imamo zdaj namesto kakih 11 le še 3 politična društva, ki hvalevredno delajo in bodo gotovo tudi v prihodnje: v Konjicah, v Slovengradcu in pri sv. Lovrencu v slov. goricah. In pri teh ne najdete ne enega tistih čudnih „narodnjakov“, ki se ponajajo kot zastopniki narodne ideje! — Slovensko ljudstvo bilo bi najboljšé, ko bi pravih voditeljev imelo, značajnih, odločnih mož namreč, ki se ne klanjajo začasnim nemčurskim mogoteem, ne liberalnim šemam, ktere so le zato tako trdoglave, ker jim manjka temeljite izobraženosti; ker pa ljudstvo pravih voditeljev nema ter liberalnim vešam tudi ne zaupa, duhovniki pa od liberalne stranke zapuščeni, na muoge načine žaljeni in zasramovani, nasprotnega vpóra sami zdržati ne morejo in nočejo, je navstalo stanje, pri kterem se ničesar odločnega početi in dognati ne da. In to bo trpelo tako dolgo, dokler se liberalstvo, kakor ob poslednjih volitvah na Kranjskem, po žalostnih skušnjah ne prepriča, da sê strankovanjem zaradi praznih liberalnih fraz le národnim sovražnikom vodo na mlin napeljava.

Nekoliko črtic iz Ofenheimove pravde.

Nijeden „Gospodarjevih“ bralcev ne sedi med porotniki v tej velikanski pravdi; tudi se ni bati, da bodo te črtice na javno mnenje tje do Dunaja vplivale in s tem nekako segale v sodnijsko razsodbo. Še manj se bomo krivi storili sprevačanja resnice, ampak hočemo nekatere stvari, ki razsvetljujejo vso pravdo, bralcem pred oči postaviti. To omenjamo zaradi tega, ker vse to člen 8. postave od 17. dec. 1862 ostro prepoveduje; častiti bralci si naj toraj svesti bodo, da ne pretiramo nijedne stvari.

Kaj je vsa ta pravda? Ona ima dve poglavni reči v sebi: a) Razmero med vlado in opravičnim svetom železnice iz Levova v Črnovce in dalje; b) Vprašanje zastran goljufige pri tej železnici. Gledé razmere med vlado in opravičnim svetom se ima na dan spraviti, ali je vlada prav imela vodstvo železnice pod sekvester dati. V tem oziru bodo izpovedi izvedencev pokazale, na koliko da so pritožbe državnega pravdnika in trditve sekvestra opravičene ali ne. (Prav sitno za zatožene je, da se je pred nekoliko dni zopet eden železniških mostov podrl!) Kar pa zadeva drugo vprašanje, ki zadeva goljufige pri tem podvzetju, se kaže že zdaj velika spaka v tem, da so matadorji centralistične ali ustavaške stranke preveč svobode pri osnovanju bank uživali, vlada pa ljudem vse premalo na prste gledala. Kakor gljive za dežjem navstajala je banka za banko in vsaka se je v malo dneh potem, ko je od vlade koncesijo dobila, že z milijoni premoženja bahala in kurze svojih akcij višje in višje tirala. Hipotekarna rentna banka n. pr., pri kterej je bil sedanjí minister trgovinstva, dr. Banhans, pred vstopom v ministerstvo opravični svetovalec, izdala je in sicer po posredovanju stareje in bogatejše sestrice, anglo-avstrijske banke na Dunaju, svoje akcije po imenski vrednosti za 92 gld. (namesto 100), vplačalo se je na akcijo samo 40 %, in posestnik akcije se je štulil moža, ki ima pri vsakej akciji 100 gld. vrednosti v rokah. V par dneh so stale akcije že na 112—115 gld., in v borzi so še pri prodaji z rok v roke na vrh dajali po 12—13 gld. od akcije, ker so vedli, da ima banka tudi ministrov med svojimi akcijonarji. Tako je bila vdeležba pri osnovanju bank silno rodovitna posel in čuditi se ni, da so se osnovevalcem tisočine kot „nagrade“ ponujale in rade darovale. Kdo bi pa tisočev v dar ne vzel, če se mu z lepa ponujajo, samo da svoje ime društvu v priporočenje zastavi?

V taci razmerah se pač ne more lahko govoriti o goljufigi dotičnih špekulantov, nevolja je le, da so centralistične vlade pri tem poslu preprizanesljive bile. Dobro se spominjamo, kako da je prvi nesrečni ravnatelj banke „Slovenije“, namreč Treuenstein, obetal ustanoviteljem po 40 akcij za navrzek; opravični svet pod pred-